

Nieuwsbrief milieurekeningen en duurzaamheid

Januari 2020
Jaarlijkse uitgave

Inhoud

[Natuurlijk Kapitaalrekeningen \(NKR\)](#)
[Circulaire economie \(CE\)](#)
[Bio Flow Monitor](#)
[Luchtemissierekening](#)
[Monitor Brede Welvaart & SDG's \(MBW\)](#)
[Regionalisering van de MBW](#)
[Klimaat- en Energieverkenning \(KEV\)](#)
[Internationaal](#)
[Colofon](#)

Over deze nieuwsbrief

De milieurekeningen van het CBS beschrijven en analyseren de relatie tussen milieu en economie in Nederland. Om tot een consistente beschrijving te komen, sluiten de milieurekeningen aan op de definities van de nationale rekeningen.

De jaarlijkse nieuwsbrief bevat recente uitkomsten van en informatie over aanvullende onderzoeken op het terrein van de milieurekeningen, klimaat en energie, duurzaamheid en brede welvaart.

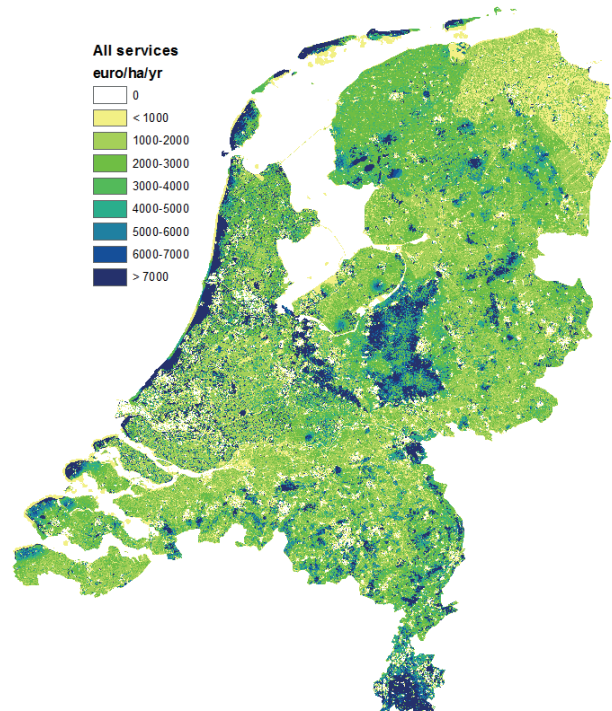
Natuurlijk Kapitaalrekeningen (NKR)

In 2019 heeft het CBS de tweede fase van het project Natuurlijk Kapitaalrekeningen Nederland (NKR), in opdracht van ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en in samenwerking met Wageningen Universiteit, afgerond. De NKR hebben als doel om de relatie tussen natuur, economie en menselijke activiteiten op overzichtelijke en internationaal vergelijkbare wijze in kaart te brengen.

In 2019 is een biodiversiteitsrekening ontwikkeld en zijn belangrijke ecosysteemdiensten monetair gewaardeerd. Ook heeft er in 2019 een verkennende studie plaatsgevonden, in opdracht van Rijkswaterstaat, over het opzetten van ecosysteemrekeningen voor de Nederlandse Noordzee.

Het CBS heeft nu voor het eerst geraamd hoeveel de natuur minimaal bijdraagt aan de economie door middel van het monetair waarderen van tien ecosysteemdiensten. Omdat de modellen ruimtelijk specifiek zijn, kunnen de gebieden worden geïdentificeerd die relatief de meeste ecosysteemdiensten genereren.

Voor de biodiversiteitsrekening is gekeken naar de verschillende soorten bestaande informatie over biodiversiteit en hoe die geïntegreerd kunnen worden in een rekeningenstelsel. Daarnaast worden experimentele resultaten over de ruimtelijke patronen van vlinderbiodiversiteit gepresenteerd. Eén van de belangrijke conclusies die hieruit getrokken kunnen worden, is dat de gebieden in Nederland met grote aaneengesloten arealen landbouwgebied corresponderen met de gebieden met een kleinere diversiteit aan boerenlandvlinders.

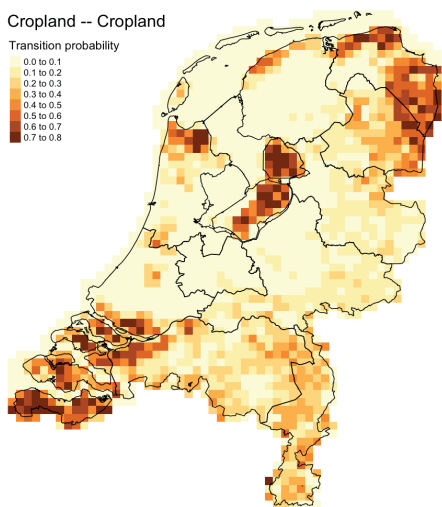

Geografische verdeling van de waarde van ecosysteemdiensten in 2015

In 2020 zal worden gewerkt aan het updaten en verbeteren van de verschillende onderdelen van de Natuurlijk Kapitaalrekeningen zodat tijdreeks- en integrale analyses gedaan kunnen worden, en zal gewerkt worden aan het standaardiseren van methoden.

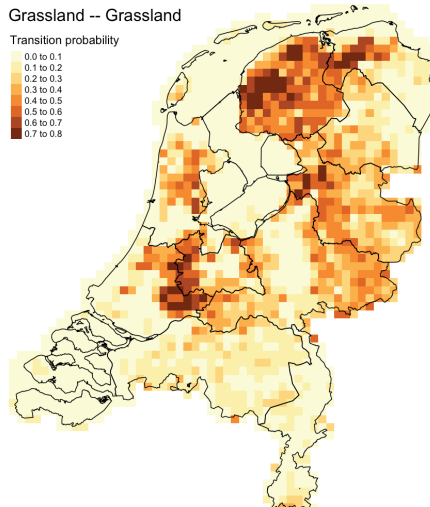
Cropland -- Cropland

Transition probability
0.0 to 0.1
0.1 to 0.2
0.2 to 0.3
0.3 to 0.4
0.4 to 0.5
0.5 to 0.6
0.6 to 0.7
0.7 to 0.8

Grassland -- Grassland

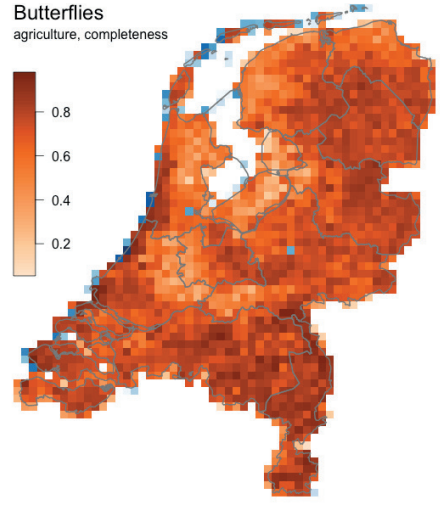
Transition probability
0.0 to 0.1
0.1 to 0.2
0.2 to 0.3
0.3 to 0.4
0.4 to 0.5
0.5 to 0.6
0.6 to 0.7
0.7 to 0.8

Butterflies

agriculture, completeness

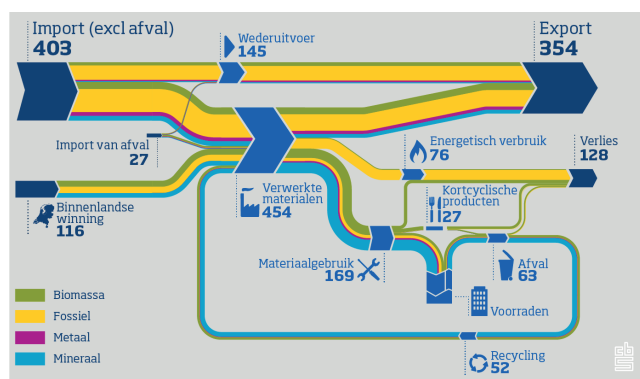
0.8
0.6
0.4
0.2

Gebieden met aaneengesloten akkerbouwgebieden (links) en agrarisch grasland (midden), en de ruimtelijke verdeling van de soortenrijkdom aan boerenlandvlinders (rechts)

Circulaire economie (CE)

Het kabinet heeft als doelstelling een halvering van het gebruik van de hoeveelheid primaire abiotische grondstoffen in 2030. Om deze transitie te kunnen maken is, onder leiding van het PBL, samen met andere kennisinstellingen het werkprogramma Monitoring en sturing circulaire economie opgezet. Het CBS heeft in 2019 op verschillende vlakken bijgedragen aan het monitoren van de effecten van zo'n circulair stelsel op de economie, maatschappij en het milieu. Zo is de *Materiaalmonitor*, met cijfers over materiaalstromen van, naar en binnen de economie, geüpdatet. Daarnaast is onderzoek gedaan naar het verbeteren van cijfers over de inzet van secundaire materialen in het productieproces. Ook zijn de voorraden elektrische apparaten in onze economie bepaald en is gewerkt aan een methode om voetafdrukken gerelateerd aan materiaalgebruik te berekenen. De belangrijkste resultaten uit het CBS-onderzoek zijn opgenomen in de CE-tussenrapportage die in februari 2020 door PBL wordt gepubliceerd. In 2020 zal meer onderzoek worden gedaan om eind van het jaar een integrale CE-rapportage te kunnen uitbrengen.

Materiaalstromen in Nederland in 2016 (mld kg)

Bio Flow Monitor

In 2019 is er gewerkt aan de BioMonitor, een door de EU gefinancierd H2020 project. Het doel van de BioMonitor is het monitoren van de economische, milieugerelateerde en sociale impact van de bio-economie in de EU. Het CBS draagt hieraan bij door ontbrekende data te leveren over biomassastromen in de economie. Dit wordt gedaan op basis van de Materiaalmonitor in combinatie met informatie over het aandeel biobased in samengestelde producten. Het resultaat is een Bio Flow Monitor waarin alle biomassastromen van, naar en binnen de economie staan. De gebruikte methodologie wordt in een aantal EU-landen getest. Het project duurt tot en met 2022 en er wordt samengewerkt met verschillende partners in binnen- en buitenland. Meer informatie is te vinden op www.biomonitor.eu.

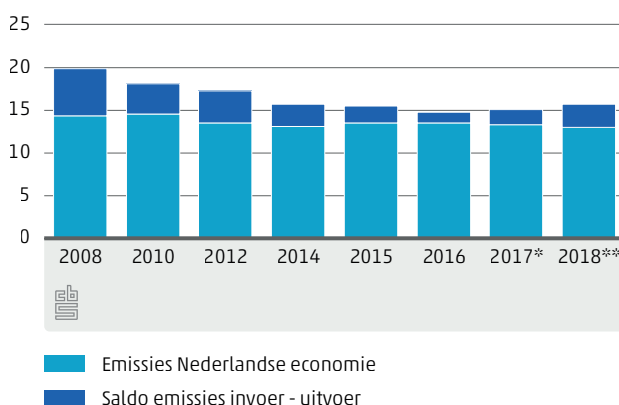
Luchtemissierekening

In 2019 werd het nieuwe *Dossier broeikasgassen* gelanceerd. Dit dossier brengt verschillende aspecten rondom het thema broeikasgassen samen op de CBS-website. Vanuit de luchtemissierekening – onderdeel van de milieurekeningen – werden uitgebreide beschrijvingen en analyses van de verhouding tussen economische groei en de uitstoot van broeikasgassen bijgedragen. De luchtemissierekening leverde ook een uiteenzetting over emissies door de transportsector en een berekening van de broeikasgasvoetafdruk per inwoner.

Tussen 2008 en 2016 daalde de broeikasgasvoetafdruk met meer dan een kwart. Daarna steeg het weer, tot 15,8 ton CO₂-equivalenten per inwoner in 2018: ruim 1 ton (bijna 7 procent) hoger dan in 2016. Dit is de uitstoot die door de Nederlandse consumptie wordt veroorzaakt, inclusief broeikasgassen die elders worden uitgestoten ten behoeve van producten voor Nederlandse consumenten.

Broeikasgasvoetafdruk per inwoner

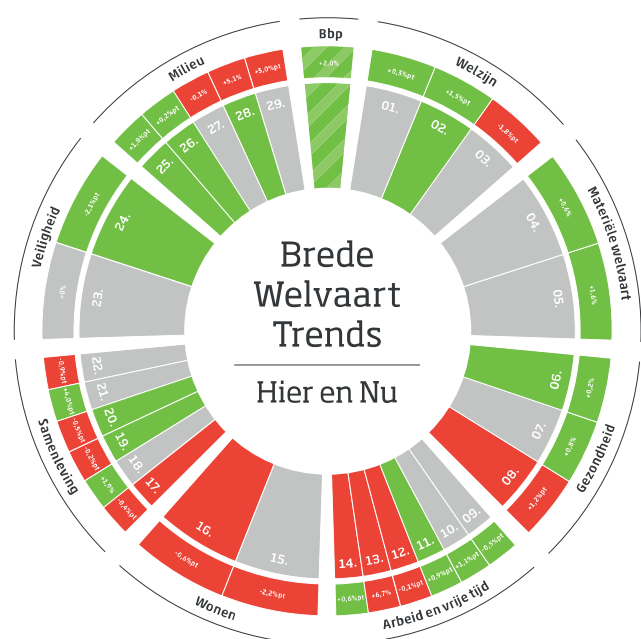
Ton CO₂-equivalent

Monitor Brede Welvaart & SDG's (MBW)

In 2019 werd besloten de twee aparte CBS-rapporten over brede welvaart respectievelijk de Sustainable Development Goals (SDG's), samen te voegen tot één publicatie: de *Monitor Brede Welvaart & SDG's 2019*. Deel 1 van deze publicatie gaat in op brede welvaart 'hier en nu', de druk die het huidige welvaartsniveau legt op volgende generaties ('later') en op andere landen ('elders'). Veel trends van de indicatoren voor 'hier en nu' wijzen in de richting van een stijgende of gelijkblijvende welvaart: persoonlijk welzijn neemt verder toe en er zijn minder slachtoffers van misdaad. Indicatoren gerelateerd aan arbeid laten een dalende welvaart zien en overgewicht neemt toe. Daarnaast wordt gekeken naar de verdeling van de huidige welvaart naar geslacht, herkomst, onderwijsniveau en leeftijd. Hieruit blijkt dat het ervaren van veel verschillende vormen van brede welvaart het sterkst samenhangt met een hoog onderwijsniveau en vice versa.

Deel 2 van de publicatie laat de voortgang zien op elk van de 17 SDG's. Binnen de EU heeft Nederland een positie in de voorhoede bij 'geen armoede', kennis en innovatie, sociale samenhang en ongelijkheid. Bij drie SDG's staat Nederland in de onderste regionen van de EU: betaalbare en duurzame energie, klimaatactie en leven op het land. Relatief veel indicatoren tonen een stijgende trend bij einde aan honger, gendergelijkheid, schoon water en sanitair, economie en productiefactoren, en kennis en innovatie. Een dalende trend komt relatief vaak voor bij goede gezondheid en welzijn, mobiliteit, ongelijkheid verminderen, wonen, en leven op het land en in het water.

Regionalisering van de MBW

Met het PBL startte het CBS in 2019 een traject voor de ontwikkeling van een regionale monitor brede welvaart. De opdracht om deze regionale MBW te ontwikkelen komt voort uit de Regio Envelop. Onder dit programma, beheerd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, worden tussen 2018 en 2022 grote maatschappelijke uitdagingen op regionaal niveau aangepakt. Het succes van de Regio Deals, die hiermee worden ondersteund, zal door het beleid worden beoordeeld op de mate waarin zij bijdragen aan de ontwikkeling van de brede welvaart.

De regionalisering van de MBW zal resulteren in een gestandaardiseerd beeld van de brede welvaart ('hier en nu', 'later' en 'elders') in alle gemeenten van Nederland. Voor iedere gemeente worden dezelfde indicatoren gebruikt, zodat de uitkomsten zowel door de tijd als tussen gemeenten vergelijkbaar worden.

Het CBS is ook in gesprek met een aantal gemeenten en provincies om instrumenten te ontwikkelen die een nog gedetailleerder beeld geven van de brede welvaart en die thema's uitdiepen die voor de betreffende gemeenten en provincies relevant zijn.

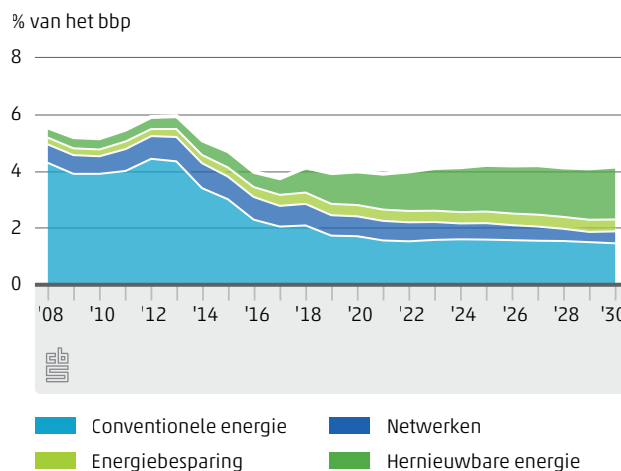
Klimaat- en Energieverkenning (KEV)

In november 2019 werd de eerste Klimaat- en Energieverkenning (KEV) gepubliceerd, een samenwerking tussen CBS, PBL, RIVM en ECN part of TNO. De KEV geeft inzicht in de ontwikkelingen van de uitstoot van Nederlandse broeikasgassen in het verleden en de verwachte ontwikkeling tot 2030. De KEV bouwt voort op de eerdere Nationale Energieverkenningen (NEV) en zal in de komende jaren verder ontwikkeld worden.

Het aandeel van energie-activiteiten (o.a. winning en handel) in de Nederlandse economie is teruggelopen, onder andere door de afbouw van de gaswinning. Nederland heeft decennialang veel aardgas gewonnen, waarvan een deel jaarlijks werd geëxporteerd. Deze export is teruggelopen en slaat nu om naar import. Aan de andere kant importeert Nederland veel ruwe aardolie die door de Nederlandse raffinagesector wordt verwerkt tot allerlei aardolieproducten, die vervolgens grotendeels worden uitgevoerd.

De bijdrage van energiegerelateerde activiteiten aan het totale bruto binnenlands product (bbp) was in 2017 lager dan in 2008. In 2018 steeg deze bijdrage tot rond 4 procent en daarna zal het naar verwachting constant blijven. De piek in 2012 en 2013 werd voornamelijk veroorzaakt door een hoge aardgaswinning, investeringen in nieuwe kolencentrales en hoge energieprijzen. Daarna zijn er geen grote investeringen meer gedaan in conventionele energiecentrales en is de aardgaswinning teruggelopen.

Bijdrage energiegerelateerde activiteiten aan Nederlandse economie

Bron: CBS, realisatie; KEV-raming

Raming met vastgesteld en voorgenoemd beleid

Internationaal

De milieurekeningen staan internationaal sterk in de belangstelling. Het CBS helpt ontwikkelingslanden bij het opstellen van milieu- en natuurlijk kapitaalrekeningen en draagt bij aan de verdere inhoudelijke ontwikkeling. Dit gebeurt in het kader van het WAVES-project, een wereldwijd samenwerkingsverband dat zich richt op duurzame ontwikkeling in met name ontwikkelingslanden, onder andere door hulp te bieden bij het opzetten van statistieken over natuurlijk kapitaal als land, water, bos, ecosystemen en mineralen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken financiert de inzet van het CBS. In 2019 is de technische assistentie aan Rwanda afgerond bij het opzetten van water- en landrekeningen. In september is in Nederland een vijfdaagse workshop georganiseerd voor 16 statistici en beleidsmakers uit Uganda en Zambia. Er is ook statistische assistentie verleend aan Kazachstan voor het opzetten van energie-rekeningen en aan Egypte voor het samenstellen van afvalrekeningen en luchtemissierekeningen; het project in Egypte wordt in 2020 voortgezet. In samenwerking met Eurostat wordt ook ondersteuning verleend aan diverse landen bij het opzetten van accounts in verschillende EU-partnerlanden op de Balkan, waaronder Kosovo, Bosnië-Herzegovina en Albanië.

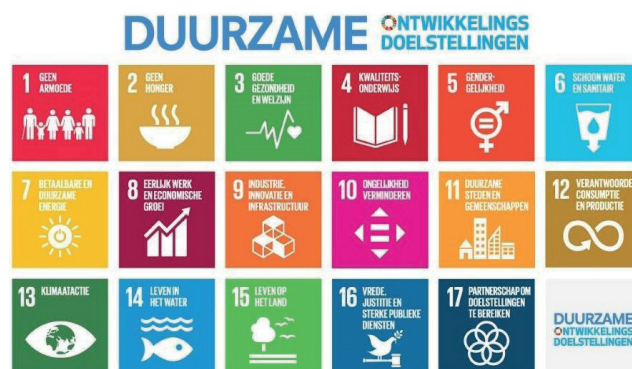

Workshopdeelnemers uit Uganda en Zambia bij het CBS

Daarnaast levert het CBS een belangrijke bijdrage aan de internationale revisie van het handboek SEEA experimental ecosystem accounting (SEEA EEA), dat wordt geleid door de United Nations Statistical Division (UNSD). Het CBS leidt een werkgroep die zich bezig houdt met statistische definitie en afbakening van ecosystemen en de classificatie van ecosysteemtijpen. De revisie van het SEEA EEA zal eind 2020

resulteren in een herzien statistisch handboek, dat verder zal bijdragen aan de wereldwijde implementatie van de ecosysteemrekeningen.

In 2019 heeft het CBS verder als lid van de UNECE steering group on Statistics for the Sustainable Development Goals (SDG's) een belangrijke rol gespeeld bij het opzetten van een revisie van de Road Map on Statistics for the SDG's. Deze Road Map is de belangrijkste en veelgebruikte leidraad voor nationale statistische bureaus in de UNECE-regio bij het meten van voortgang van de SDG's. Ook dit werk gaat verder in 2020.

U heeft dit bericht ontvangen omdat u geabonneerd bent op de Milieurekeningen Nieuwsbrief. Meer informatie over privacy is hier te vinden: www.cbs.nl/nl-nl/over-ons/organisatie/privacy.

Wilt u zich aanmelden of afmelden voor deze nieuwsbrief? Stuur een e-mail naar milieurekeningen@cbs.nl.

Colofon

Tekst Team Milieurekeningen | Sector Nationale rekeningen (ENR)

Redactie Jocelyn van Berkel en Lienneke Hoeksma

Contact milieurekeningen@cbs.nl

Website www.cbs.nl/nl-nl/maatschappij/natuur-en-milieu/milieurekeningen